

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 31 januari 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställning under kapitalbudgeten i fråga om överföring till statens allmänna fastighetsfond av vissa fastigheter m. m.

(4:e avd.)

I statsverkspropositionen för budgetåret 1939/40 under rubriken Kapitalinvesteringar hava i bilaga 5 till Kapitalbudgeten behandlats vissa frågor rörande överföring till statens allmänna fastighetsfond av vissa å allmänna familjepensionsfonden samt militära tjänstepensionsfonden redovisade fastigheter m. m. (jämför statsrådsprotokollet över finansärenden den 4 januari 1939, bilaga till statsverkspropositionen sid. 1—4).

I samband med den nu i huvudsak genomförda nyreglering av den statliga pensioneringen, vid vilken staten övertagit den tidigare av enskilda kassor omhändertagna tjänste- och familjepensioneringen, ha med dessa kassor träffats överenskommelser innebärande, bland annat, att till staten skulle överföras kassornas för pensioneringen avsedda tillgångar. Dessa tillgångar äro nu upptagna till redovisning å statliga pensionsfonder under statskontorets förvaltning. I samband med kapitalregleringen per den 30 juni 1938 ha pensionsfonderna erhållit karaktären av särskilda kapitalfonder.

När de enskilda pensionskassornas fonder övergingo till statlig administration, skedde ingen omvandling av tillgångarna i likvida medel. Statskontoret övertog sålunda de kapitalobjekt i vilka kassornas fonder vid tidpunkten för överlåtelsen voro investerade. Sedermera ha givetvis vissa omplaceringar ägt rum. Bland annat ha dessa åsyftat att anpassa fondbehållningarnas investering efter eljest vid den statliga fondförvaltningen tillämpade principer.

I skrivelse den 29 november 1938 har nu statskontoret hemställt, att två fastigheter i Stockholm, den ena bokförd å militära tjänstepensionsfonden till ett värde av 80,000 kronor och taxerad till 275,000 kronor (fastigheten nr 9 kvarteret Milon med adress Munkbron nr 7), den andra bokförd å allmänna familjepensionsfonden till ett värde av 920,000 kronor och taxerad till 1,120,000 kronor (fastigheten nr 3 kvarteret Kungl. Trädgården med adress Västra Trädgårdsgatan nr 4), måtte ställas under byggnadsstyrelsens vård och förvaltning och i samband därmed upptagas till redovisning å byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond. Som skäl för denna sin hemställan har statskontoret anfört, att fastigheterna, enligt vad

ämbetsverket från byggnadsstyrelsen under hand inhämtat, lämpligen lära kunna utnyttjas för statsverkets eget behov.

Departementschefen har i denna fråga anfört följande.

Såsom närmare utvecklades i statsverkspropositionen till fjolårets riksdag ha de statliga pensionsfonderna karaktären av rena finansfonder. De äro sålunda att bedöma såsom kapitaltillgångar, vilka vidmakthållas uteslutande såsom statliga inkomstkällor. Med hänsyn bland annat till de höga förvaltningskostnaderna framstå fastigheter i regel som mindre lämpliga placeringsobjekt för sådana fonder. I den mån investeringar av denna art för närvarande förekomma inom pensionsfonderna, kan därför en avveckling övervägas. Vid en sådan avveckling böra de fastigheter som äro lämpade för statsverkets eget behov överföras till statens allmänna fastighetsfond eller eventuellt annan fond avsedd även för redovisning av byggnader disponerade för statliga ändamål.

Den nu ifrågasatta överföringen till fastighetsfonden av två fastigheter, vilka enligt byggnadsstyrelsens mening äro ägnade att tillgodose framtida statliga lokalbehov, synes mig lämpligen böra komma till stånd. Tvekan kan emellertid råda om det sätt, varpå överflyttningen finansiellt bör utformas. Genom en omföring av tillgångarna från pensionsfonderna till fastighetsfonden vid sidan av budgeten skulle behållningen å förstnämnda fonder tydligen i motsvarande mån minskas. Behållningen å respektive fonder skulle däremot lämnas orubbad, för den händelse särskilda investeringsanslag anvisades under fastighetsfonden för frigörande av tillgångarna ifråga från pensionsfonderna.

Till stöd för valet av sistnämnda form för överföringen kan för allmänna familjepensionsfondens del synas tala, att de från de enskilda familjepensionskassorna övertagna fondmedlen ansetts böra bibehållas såsom en kapitaltillgång, vars avkastning skulle begagnas för statens utgifter för familjepensioneringen (jfr bankoutskottets utlåtande nr 75 vid 1936 års riksdag). Sedan riksdagen godkänt allmänna familjepensionsfondens omvandling till en statlig kapitalfond, vars avkastning tillföres driftbudgeten utan bindning vid visst utgiftsändamål, kan det emellertid icke anses stridande mot detta ståndpunktstagande att vissa å fonden redovisade tillgångar utan ersättning överflyttas till redovisning å en annan statlig kapitalfond.

Något investeringsanslag under fastighetsfonden torde sålunda icke erfordras för realiserandet av statskontorets här behandlade förslag. Med hänsyn till ärendets betydelse för bedömningen av anslagsbehovet under fastighetsfonden har jag likväl ansett mig böra anmäla det i detta sammanhang. För den händelse riksdagen ej riktar erinran mot den här uttalade uppfattningen, torde jag senare få framlägga förslag om invärdering på fastighetsfonden av här ifrågavarande byggnader.

I anslutning härtill har departementschefen även berört vissa framställningar från statskontorei om bemyndigande att försälja tvenne fastigheter, ingående bland allmänna familjepensionsfondens tillgångar, nämligen *dels* fastigheten nr 14 och 17 i kvarteret Sheldon i Karlskrona, *dels ock* fastigheten nr 22 i kvarteret Fiskaren större i Stockholm.

Beträffande dessa fastigheter har statskontoret lämnat vissa upplysningar i skrivelser den 15 november och den 15 december 1938, vilka i huvudsak återgivits i statsrådsprotokollet (sid. 3 och 4), till vilket utskottet tillåter sig hänvisa.

Departementschefen har i här ifrågavarande avseende anfört följande.

Enligt regeringsformen § 77 må Konungen icke utan riksdagens samtycke avhända kronan någon dess fasta egendom. Det kan med hänsyn därtill anses tveksamt, huruvida de av statskontoret föreslagna försäljningarna kunna ske utan riksdagens medverkan. Härvid bör emellertid beaktas, att ifrågavarande fastigheter uteslutande äro att betrakta såsom ur statsverkets synpunkt tillfälliga och av Kungl. Maj:t och riksdagen aldrig prövade placeringar av de till allmänna familjepensionsfonden överförda enskilda fondtillgångarna. En försäljning av fastigheter av denna karaktär i syfte att anpassa fondplaceringen efter eljest tillämpade regler för investering av finansfonderna kan knappast anses falla under den grundlagsbestämmelse varom här erinrats. Hinder hade tydligen icke mött att, om så befunnits lämpligt, i samband med övertagandet av familjepensionskassornas tillgångar föreskriva, att dessa, i den mån de voro investerade i fast egendom, av kassorna skulle överlåtas frigjorda från denna placering. Utan särskilt riksdagens beslut bör Kungl. Maj:t under dessa omständigheter kunna lämna det av statskontoret äskade medgivandet. I avbidan på det uttalande från riksdagens sida, vartill ärendet må giva anledning, torde likväl den slutliga prövningen av statskontorets förevarande framställningar böra tills vidare anstå.

Enligt från statskontoret under hand inhämtad uppgift skulle efter vidtagande av ovan berörda åtgärder endast två fastigheter fortfarande finnas bokförda å de statliga pensionsfonderna, nämligen dels fastigheten nr 14 i kvarteret Arbetaren med adress Fridhemsgatan 38 och dels fastigheten nr 3 i kvarteret Flaggen med adress Folkungagatan 136—138, båda i Stockholm. Framställning om försäljning av den förra fastigheten har redan avlåtits till Kungl. Maj:t medan någon åtgärd i avseende å den senare fastigheten för närvarande icke är aktuell.

Av det anförda framgår, att, på sätt vid föregående års riksdag beslutats, de statliga pensionsfonderna erhållit karaktär av rena finansfonder och att de måste betraktas såsom kapitaltillgångar, avsedda att vidmakthållas allenast såsom statliga inkomstkällor. Departementschefen har med hänsyn till de betydande förvaltningskostnader, som i allmänhet äro förenade med placeringen av fondernas medel i fastigheter, ansett lämpligt, att en avveckling av fondernas fastighetsplaceringar överväges. I föreliggande framställning från departementschefen har ifrågasatts, att vissa av de fastigheter, vilka nu ingå i pensionsfondernas kapitalredovisning och vilka enligt byggnadsstyrelsens mening äro ägnade att tillgodose framtida statliga lokalbehov, skulle överflyttas till fastighetsfonden, medan åter vissa andra skulle försäljas. Ifrågavarande placeringar hava allenast betraktats såsom varande av tillfällig natur och hava till fonderna överförts i samband med att fonderna övertagit vissa enskilda fondtillgångar, som i samband med pensionsväsendets omläggning tillförts de statliga pensionsfonderna.

I fråga om ovan först nämnda fastigheter skulle icke erfordras annan åtgärd än att de framdeles upptogos till redovisning å statens fastighetsfond därest icke ersättning för övertagandet ansåges böra beredas pensionsfonderna, i vilket fall ett investeringsanslag måste anvisas å fastighetsfonden,

*Utskottets
yttrande.*

vilket departementschefen emellertid icke funnit nödvändigt. Beträffande de fastigheter, om vilkas försäljning statskontoret gjort framställning, skulle enligt departementschefen anses kunna råda viss tvekan huruvida en försäljning skulle kunna utan riksdagens samtycke äga rum. Själv har departementschefen stannat vid den åsikten, att Kungl. Maj:t torde kunna utan riksdagens hörande lämna medgivande till försäljningen, men förordat anstånd med ärendets slutliga prövning i avbidan på det uttalande från riksdagens sida, vartill ärendet kunde giva anledning.

Utskottet har intet att erinra mot departementschefens förslag att vid sidan av budgeten till statens allmänna fastighetsfond överföra vissa å statliga pensionsfonder för närvarande bokförda fastigheter.

I likhet med departementschefen är utskottet även av den uppfattningen att en följd av 1938 års riksdags beslut beträffande statliga pensionsfonderna måste anses vara, att dessas tillgångar skola kunna på lämpligt sätt göras räntebärande och att ärenden rörande försäljning av å dessa fonder bokförda fastigheter, vilka ärenden måste betraktas såsom rena placeringsfrågor, icke skola i varje särskilt fall behöva underställas riksdagen. Utskottet, som emellertid icke i detta sammanhang velat intaga någon principiell ståndpunkt till den av departementschefen ifrågasatta grundlagstolkningen eller förorda ett beslut, vars innehåll kunde åberopas vid framtida avgöranden av motsvarande frågor, har ansett sig böra föreslå riksdagen att i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t meddela att från riksdagens sida icke någon erinran finnes att göra mot att fastigheter, som bokföras å pensionsfonderna och förvaltas av statskontoret, försäljas utan riksdagens vidare hörande.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela ovan angivna uppfattning beträffande överföring till statens allmänna fastighetsfond, respektive försäljning av å de statliga pensionsfonderna redovisade fastigheterna.

Stockholm den 31 januari 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Asplund, Andersson* i Fältenborg, *Pauli, Ström* i Lidköping, *Lindström, Nilsson* i Fredriksfält, *von Heland, Nisser* och *Domö*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Jansson* i Falun, *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge, Ward, Holmdahl, Andersson* i Södergård, *Persson* i Tidaholm, *Åqvist* och *Lundberg*.